

جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم تحقیقات و فناوری

مشخصات کلی ، برنامه آموزشی و سرفصل دروس

دوره دکتری

رشته کلام شیعه

گرایش: امامت

گروه علوم حوزه ای - دانشگاهی

مصوب هفتصد و نود و دومین جلسه شورای برنامه ریزی آموزش عالی

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۱۰

بسم الله الرحمن الرحيم

برنامه آموزشی دوره دکتری رشته کلام شیعه

کمیتة تخصصی: علوم عقلی

گرایش: امامت

گروه: علوم حوزه ای - دانشگاهی

رشته: کلام شیعه

دوره: دکتری

کد رشته:

شورای برنامه ریزی آموزش عالی در هفتصد و نود و دومین جلسه مورخ ۹۰/۱۰/۱۰ خود برنامه آموزشی دوره دکتری رشته کلام شیعه گرایش امامت را در سه فصل (مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس) مصوب نمود.

ماده ۱) برنامه آموزشی دوره دکتری رشته کلام شیعه از تاریخ تصویب برای کلیه دانشگاهها و موسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند، لازم الاجرا است.

الف: دانشگاهها و موسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اداره می شوند.

ب: موسساتی که با اجازه رسمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و بر اساس قوانین تاسیس می شوند و بنا بر این تابع مصوبات شورای گسترش آموزش عالی می باشند.

ه: موسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل می شوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند.

ماده ۲) این برنامه از تاریخ ۹۰/۱۰/۱۰ برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می شوند لازم الاجرا است.

ماده ۳) مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس دوره دکتری رشته کلام شیعه در سه فصل مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس برای اجرا به معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ابلاغ می شود.

۱

رای صادره هفتصد و نود دومین جلسه شورای برنامه ریزی آموزش عالی
مورخ ۹۰/۱۰/۱۰ در خصوص برنامه آموزشی دوره دکتری رشته کلام شیعه

برنامه آموزشی دوره دکتری رشته کلام شیعه با گرایش امامت
که از طرف گروه علوم حوزه ای - دانشگاهی پیشنهاد شده بود ، با
اکثریت آراء به تصویب رسید
۲) این برنامه از تاریخ تصویب به مدت پنج سال قابل اجرا است و
پس از آن نیازمند بازنگری است.

رای صادره هفتصد و نود دومین جلسه شورای برنامه ریزی آموزش عالی مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۱۰ در مورد برنامه

آموزشی دوره دکتری رشته کلام شیعه گرایش امامت صحیح است و به مورد اجرا

گذاشته شود.

حسین نادری منش
نایب رئیس شورا

سعید قدیمی
دبیر شورای برنامه ریزی آموزش عالی

فصل اول

مشخصات کلی دوره ی دکتری کلام شیعه

یا گرایش امامت

مشخصات کلی دوره دکتری کلام شیعه با گرایش امامت

تعریف

دوره دکتری کلام شیعه با گرایش امامت دارای رویکرد آموزش پژوهش محور، دوره‌ای تخصصی است که در طی آن، دانش پژوه با گذراندن دروس تخصصی و پژوهشی با ارائه رساله علمی به دریافت مدرک دکتری رشته کلام شیعه با گرایش امامت نائل می‌شود.

اهداف کلی دوره

- تربیت متخصص و صاحب نظر در زمینه ی کلام شیعه؛
- تربیت پژوهشگران توانمند در حوزه امامت شیعی؛
- گسترش مرزهای دانش در رشته کلام اسلامی و امامت شناسی؛
- ایجاد توانمندی علمی جهت پاسخگویی به پرسش ها و مقابله با شبهات در بخش امامت؛
- تربیت استاد برای مقاطع تحصیلی عالی جهت مراکز حوزوی و دانشگاهی

سیاست های آموزشی و پژوهشی

- توجه به تعالی اخلاقی و معنوی دانش پژوهان؛
- اهتمام به تقویت روحیه تحقیق در فراگیران با اختصاص حداقل ۴۰٪ زمان واحدها (علاوه بر رساله علمی) به کارهای پژوهشی؛
- اهتمام به نوآوری و تولید فکر و اندیشه در رشته کلام به ویژه مباحث امامت؛
- توجه به رشد توانایی های دانش پژوهان در زمینه تحقیق و پژوهش، تدریس و تبلیغ، ترجمه و نویسندگی؛
- تقویت قدرت نقد و مناظره و پاسخگویی به پرسش ها و شبهات جدید در زمینه کلام شیعه و امامت شناسی؛
- اهتمام به پرورش محققان روزآمد جهت دستیابی به تازه های جهان دانش در رشته کلام اسلامی.

پذیرش:

- فراگیران این دوره از بین فارغ التحصیلان دوره ی کارشناسی ارشد رشته کلام شیعه، کلام اسلامی، فلسفه و کلام، الهیات و معارف اسلامی بر اساس ضوابط عمومی و اختصاصی پذیرش و انتخاب می‌شوند؛

- داوطلبانی که از غیر رشته ها و گرایشهای مربوط، در آزمون ورودی پذیرفته شوند، باید طبق مقررات پیش نیازهای لازم را بگذرانند.

طول دوره و شکل آن

- دوره ی دکتری کلام شیعه با گرایش امامت، با احتساب دروس پیش نیاز ۴۸ واحد درسی خواهد بود.
- طول دوره دکتری با احتساب زمان تدوین رساله علمی حداکثر ۵ سال (۱۰ نیمسال) تحصیلی می باشد.
- فراگیران در این دوره، رساله ای به ارزش ۱۸ واحد تدوین خواهند کرد.
- هر واحد درسی نظری ۱۶ و هر واحد عملی ۳۲ ساعت است.
- تبصره: مقصود از واحد عملی در این دوره، انجام کارهای پژوهشی بر اساس سرفصلهای درس، تدوین مقالات و ارائه سمینار علمی می باشد.
- واحدهای غیر رساله علمی در هر نیمسال تحصیلی بین ۶-۱۰ واحد ارائه می شود.

محورهای دروس

ردیف	محورهای دروس	تعداد واحد
۱	دروس پیش نیاز	۱۲
۲	دروس تخصصی پایه	۱۰
۳	دروس تخصصی گرایشی	۸
۴	رساله علمی	۱۸
	جمع واحدها	۴۸

اهمیت و ضرورت

آموزه های اعتقادی اسلام تقلیدی نیست. بر هر مسلمان لازم است از روی دلیل و استدلال اصول اعتقادی را اثبات کند. از آنجا که پرسشهای گوناگون و القای شبهات از سوی مخالفان، پاسخهای منطقی و پژوهش های عمیق را می-طلبد، ضروری است موضوعات و مطالب مربوط به اعتقادات، کلام شیعه و به ویژه مسئله امامت در سطح عالی به صورت مستقل ارایه شود تا پژوهشگران و محققانی تربیت گردند که پاسخگوی نیازهای روز بر اساس مکتب اهل بیت عصمت و طهارت(ع) باشند.

برگزاری دوره دکتری کلام شیعه با گرایش امامت به بخشی از این نیازها پاسخگو خواهد بود.

نقش و توانایی

پژوهشگران و دانش آموختگان این رشته با توانمندی پژوهشی به دست آمده، قادر خواهند بود در مراکز علمی با تدریس و تحقیق و نظریه پردازی و تولید دانش به نشر و اعتلای کلام شیعه بپردازند و با پاسخگویی به پرسشها و شبهات کلامی به ویژه در حوزه امام شناسی، نقش موثری در اعتلای فرهنگ اصیل اسلامی و مکتب اهل بیت (ع) ایفا کنند.

فصل دوم

جدا اول دروس

الف) عناوین دروس پیش نیاز

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت		
			عملی	نظری	جمع
۱.	کلام تطبیقی (۱)	۴	-	۶۴	۶۴
۲.	کلام تطبیقی (۲)	۲	-	۳۲	۳۲
۳.	فلسفه سیاسی در تفکر اسلامی	۲	-	۳۲	۳۲
۴.	روش مناظره در قلمرو امامت	۱	۳۲	-	۳۲
۵.	احتجاجات	۲	-	۳۲	۳۲
۶.	شیعه شناسی معاصر	۱	-	۱۶	۱۶
جمع		۱۲	۳۲	۱۷۶	۲۰۸

ب) عناوین دروس تخصصی پایه

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت		
			عملی	نظری	جمع
۱.	بررسی تحلیلی متون امامت	۴	۳۲	۴۸	۸۰
۲.	جریان شناسی کلام شیعه	۲	-	۳۲	۳۲
۳.	میانی فلسفی و کلامی امامت	۱	-	۱۶	۱۶
۴.	امامت خاصه	۱	-	۱۶	۱۶
۵.	فضایل اهل بیت (ع) نزد اهل سنت	۲	۳۲	۱۶	۴۸
جمع		۱۰	۶۴	۱۲۸	۱۹۲

ج) عناوین دروس تخصصی گرایش امامت

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت		
			عملی	نظری	جمع
۱.	غدیر پژوهی	۲	-	۳۲	۳۲
۲.	امام شناسی	۲	-	۳۲	۳۲
۳.	شبهه شناسی تشیع	۲	-	۳۲	۳۲
۴.	بررسی تحلیلی متون مهدویت	۲	۳۲	۱۶	۴۸
جمع		۸	۳۲	۱۰۲	۱۴۴

د) تدوین رساله علمی

- هر دانش پژوه پس از گذراندن عناوین دروس ردیف الف، ب و ج در یکی از موضوعات مرتبط با رشته و گرایش، رساله علمی به ارزش ۱۸ واحد عملی تدوین خواهد کرد.

فصل سوم

سرفصل دروس

کلام تطبیقی (۱)

تعداد واحد : ۴

نوع واحد : نظری

پیش نیاز : ندارد

هدف : کسب تسلط لازم برای مراجعه به متون کلامی فرقه های مهم اسلامی و شناخت بیشتر آراء کلامی شیعه و تفاوت های آن با دیگر مذاهب کلامی.

سرفصل :

- کلیاتی در موضوع کلام تطبیقی، معرفی مهمترین فرق کلامی مانند: شیعه، معتزله، اشاعره، ماتریدیه.
- مباحث توحید(ذات، صفات، افعال و اسماء الهی)
- جبر و اختیار
- معاد(نفس، حبط و تکفیر)
- اسماء و احکام

منابع پیشنهادی :

اصلی : کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد، علامه حلی (شیعه)

شرح مواقف، جرجانی (اشاعره)

شرح عقاید نسفی، تفتازانی (ماتریدیه)

المغنی، قاضی عبدالجبار (معتزله)

فرعی : مهمترین کتب کلامی فرق اسلامی مثل:

التوحید، شیخ صدوق - قواعد المرام، بحرانی - قواعد العقائد، طوسی (شیعه)

شرح تجرید، قوشجی - شرح مقاصد، تفتازانی - المحصل، فخر رازی (اشاعره)

التوحید، ابومنصور ماتریدی - التمهید لقواعد التوحید، نسفی - اشارات المرام عن عبارات الامام،

بیاضی (ماتریدیه)

شرح الاصول الخمسه، قاضی عبدالجبار - المسایره فی علم الکلام، ابن الهام - المعتزله، زهدی حسین

(معتزله)

راهکارهای اجرایی :

تحقیق و نگارش مقاله علمی توسط دانش پژوهان بر اساس آراء فرق کلامی و ارائه آن به صورت سمینار.

کلام تطبیقی (۲)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیش نیاز : کلام تطبیقی (۱)

هدف : شناخت مهمترین مباحث نبوت و امامت به صورت مقارنه‌ای بین فرق اسلامی.

سر فصل :

- عصمت انبیاء
- علم پیامبران
- پیوند خاتمیت و امامت
- تعیین امام (نص و نصب، انتخاب امت، افضلیت، اجماع اهل حل و عقد)
- مهدویت (آراء مشترک و اختلافی)
- جایگاه صحابه

منابع پیشنهادی :

اصلی :

- کشف المراد، علامه حلی
- نهج الحق و کشف الصدق، علامه حلی
- المراجعات، شرف الدین
- معتزله، محمود فاضل
- مواقف، قاضی عضدالدین ایجی
- شرح المقاصد، تفتازانی
- الفرق الکلامیه الاسلامیه، علی عبیدالفتاح المغربی

فرعی :

- تمهید الاصول، شیخ طوسی
- شیعه در برابر معتزله و اشاعره، هاشم معروف الحسنی، ترجمه محمدصادق عارف
- منهاج السنه، ابن تیمیه
- مقالات الاسلامیین، اشعری

- تنزیه الانبیا، سیدمرتضی
- بحوث فی الملل و النحل، جعفر سبحانی
- الالهیات فی الكتاب و السنه و العقل، جعفر سبحانی
- راهکارهای اجرایی:
- انجام پژوهش در یکی از محورهای مرتبط با دروس و ارائه آن به صورت سمینار در کلاس.

فلسفه سیاسی در تفکر اسلامی

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیش نیاز : ندارد

هدف : آشنایی با مبانی اندیشه سیاسی در تفکر اسلامی با رویکرد تطبیقی.

سرفصل :

- تعریف سیاست و فلسفه سیاسی
- مسائل اساسی سیاست
- اسلام و سیاست (قلمرو دین)
- دلایل منکران حکومت دینی (جدایی دین از سیاست) و پاسخ آنها
- پیامبر اکرم (ص) و تاسیس حکومت
- اشاره به ولایت سیاسی پس از رحلت پیامبر (ص) (نظریه خلافت و عقیده امامت)
- اشاره به اندیشه سیاسی شیعه در عصر غیبت
- ضرورت حکومت (دلایل عقلی و دلایل نقلی)
- انواع حکومت (زورمداری، دموکراسی و حکومت دینی)
- تفاوت حکومت اسلامی با دیگر حکومت ها
- اهداف حکومت اسلامی (تعالی انسانها، بسط معارف اسلامی، قسط و عدل، امر به معروف و نهی از منکر)
- قانون و حکومت (مفهوم قانون، هدف قانون، ویژگی های قانون، ملاک اعتبار قانون (مکتب حقوق طبیعی، مکتب پوزیتویسم و مکتب اسلام)
- قانونگذاری در حکومت اسلامی (احکام ثابت و متغیر، احکام اولی و ثانوی، نقش اجتهاد، نقش شوراها و مجلس)
- حکم حکومتی و مبنای آن
- مصلحت و حکم حکومتی
- حکومت اسلامی در عصر غیبت (مفهوم ولایت فقیه، انواع ولایت فقیه، سابقه تاریخی بحث از شیخ مفید تانراقی و شیخ انصاری، امام خمینی (ره) و ولایت فقیه)
- ولایت یا وکالت و نظارت
- ادله اثبات ولایت فقیه (دلایل عقلی و نقلی)
- شرایط حاکم اسلامی (فقاہت، عدالت، کاردانی و تدبیر)
- حدود و اختیارات ولایت فقیه، مساله ولایت فقیه، ولایت فقیه و استبداد، تعدد مراجع و وحدت ولایت فقیه

- نظریه نصب و نظریه انتخاب
- امتیازات نظام حکومت اسلامی (انسجام درونی، ضمانت اجرایی درونی، ویژگی های رهبری، نظارت و مشارکت عمومی)
- مشروعیت و مقبولیت حکومت
- ملاک های مشروعیت (نظریه قرارداد اجتماعی، نظریه عدالت و ارزشهای اخلاقی و مشروعیت الهی)
- حقوق متقابل ملت و دولت
- نقش شورا و بیعت در حکومت اسلامی
- نظارت عمومی مردم
- مبانی فقهی مشارکت سیاسی
- اسلام و دموکراسی (ماهیت دموکراسی و انواع آن، ارزیابی دموکراسی، امکان و یا عدم امکان سازگاری دین در دموکراسی)
- اسلام و آزادی (اقسام آزادی، عدم تنافی آزادی و حکومت دینی، مرزهای آزادی)
- مقایسه نظریه سیاسی اهل سنت و شیعه
- تعریف خلافت
- منزلت خلافت و تقدس آن در نزد اهل سنت
- قدرت و عدالت
- سقوط خلافت و نفوذ اندیشه های غربی
- بیعت
- شورا
- اهل حل و عقد در نظریه سیاسی اهل سنت
- مقایسه موارد فوق با نظریه سیاسی شیعه

منابع پیشنهادی :

- ولایت فقیه؛ امام خمینی (ره)
- حکومت اسلامی؛ احمد واعظی
- زمینه های تفکر سیاسی در قلمرو تشیع و تسنن؛ محمد مسجد جامعی
- مبانی حکومت اسلامی؛ استاد جعفر سبحانی
- حکومت اسلامی و ولایت فقیه؛ استاد مصباح یزدی
- مبانی اندیشه سیاسی اسلام؛ عباسعلی عمید زنجانی
- حکومت در اسلام؛ مقالات سومین و چهارمین کنفرانس اندیشه اسلامی
- اندیشه سیاسی در اسلام معاصر؛ حمید عنایت؛ ترجمه بهاء الدین خرمشاهی

- درآمدی بر اندیشه سیاسی اسلام (مجموعه مقالات ویراسته سیدصادق حقیقت)
- سنت و سیاست در اسلام؛ همایون همتی
- فقها و حکومت؛ پژوهشی در تاریخ فقه سیاسی شیعه، محمدجعفر هرنندی
- نظام سیاسی اسلام؛ محمدجواد نوروزی
- حکومت در اسلام؛ محمدبهشتی
- بازشناسی حکومت ولایی؛ محسن صالح
- حقوق و سیاست در قرآن؛ استاد مصباح یزدی
- بررسی تطبیقی مفهوم ولایت مطلقه فقیه؛ عباس کعبی
- اسلام و مبانی قدرت؛ علی عبدالرزاق، ترجمه امیر رضایی
- تئوری سیاسی اسلام؛ ابوالاعلی مودودی، ترجمه محمد مهدی حیدرپور
- حکمت و حکومت؛ مهدی حائری
- نظریه های دولت در فقه شیعه؛ محسن کدیور

راهکارهای اجرایی :

ارائه مباحث در کلاس به صورت گزینشی و عمدتاً از طریق کنفرانس توسط دانش پژوهان صورت

میگیرد.

روش مناظره در قلمرو امامت

تعداد واحد : ۱

نوع واحد : عملی

پیش نیاز : ندارد

هدف : شناخت چگونگی تعامل و برخورد علمی با رقیبان فکری بر اساس منابع موجود (قرآن، سنت و تاریخ) در عرصه امامت.

سر فصل :

- تفاوت علم کلام با علم جدل و مناظره به ویژه در قرن ۲-۷
- تفاوت مناظره و احتجاج
- تاریخ مناظره و محاجه (قبل و بعد از اسلام)
- آداب مناظره
- آفات مناظره
- احکام مناظره
- نمونه هایی از مناظره

منابع :

- منیة المرید؛ شهید ثانی
- گفتگوی تمدن ها در قرآن و حدیث؛ محمد محمدی ری شهری، ترجمه محمد علی سلطانی
- فرهنگ قرآن، ج ۲ (احتجاج)؛ آیت الله هاشمی رفسنجانی و همکاران
- مناظرات فی العقائد و الاحکام و الامامه (ج ۳ و مقدمه)؛ الشیخ عبدالله الحسن
- آداب و روش مناظره با وهابیت
- ادب الحوار فی اصول الدین؛ السید علی المیلانی

احتجاجات

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیش نیاز : روش مناظره در قلمرو امامت

هدف : شناخت چگونگی پاسخ گویی ائمه اطهار علیهم السلام به شبهات منکران و مخالفان امامت و نیز احتجاجات صحابه و عالمان نامدار شیعی در مباحث امامت

سرفصل :

- مناظرات ائمه (ع) در باب:

۱. ضرورت امامت

۲. ضرورت عصمت

۳. ضرورت علم

۴. ضرورت نص

۵. ضرورت ولایت تکوینی

۶. ضرورت ولایت سیاسی - اجتماعی

۷. مهدویت

- احتجاجات صحابه ، پیامبر (ص) و ائمه (ع):

۱. سلمان فارسی

۲. عبدالله بن عباس

۳. هشام بن حکم

۴. مومن طاق

۵. فضل بن شاذان و .....

- احتجاجات علماء و دانشمندان:

۱. ابن قبه رازی (حدود ۳۱۹ق)

۲. شیخ صدوق (۳۸۱ق)

۳. شیخ مفید (۴۱۳ق)

۴. عبدالجلیل قزوینی رازی (قرن ۶)

منابع پیشنهادی :

- الاحتجاج طبرسی (دو جلد)

- عیون اخبار الرضا (ع)؛ شیخ صدوق (۲ جلد)

- گفتگوی تمدنها؛ محمد محمدی ری شهری، دارالحدیث
- اصول کافی؛ جلد دوم، کتاب الحجہ
- بحار الانوار؛ مجلسی
- مرآة العقول؛ مجلسی
- الايضاح؛ فضل بن شاذان
- کمال الدین و تمام النعمة؛ شیخ صدوق
- الفصول المختارة من العیون و المحاسن؛ سلسة مولفات المفید، ج ۲
- الالفین؛ علامه حلی
- کتاب النقض؛ عبدالجلیل قزوینی رازی
- الغیبه؛ شیخ طوسی
- مناظرات فی الامامه؛ الشیخ عبداله الحسن (ج ۳ و ۴)
- مواقف الشیعه؛ شیخ علی احمدی میانجی
- الامامة الكبرى و الخلافة العظمی؛ سید محمد حسن قزوینی

شیعه شناسی معاصر

تعداد واحد : ۱

نوع واحد : نظری

پیش نیاز : ندارد

هدف : آگاهی از وضعیت کنونی شیعیان و جغرافیای تشیع در جهان

سر فصل :

- وضعیت شیعیان در ایران
- وضعیت شیعیان در خاورمیانه (عراق، بحرین، آذربایجان، تاجیکستان و ...)
- وضعیت شیعیان در شبه قاره (پاکستان و هندوستان)
- وضعیت شیعیان در آمریکا و اروپا

منابع پیشنهادی :

- شیعیان افغانستان؛ محمد عزیز بختیاری، موسسه شیعه شناسی
- تاریخ تشیع در آذربایجان؛ محمد رضایی، موسسه شیعه شناسی
- سازمان روحانیت شیعه در عصر رضاشاه پهلوی؛ امید بابایی، موسسه شیعه شناسی
- شیعیان عرب؛ مسلمان فراموش شده، گراهام ای فولر، موسسه شیعه شناسی
- ژئوپلتیک شیعه و نگرانی غرب از انقلاب اسلامی؛ نفیسه فاضلی نیا، موسسه شیعه شناسی
- شیعیان پاکستان؛ محمداکرم عارفی، موسسه شیعه شناسی
- تاریخ شیعیان اثناعشری در ایران؛ پروین ترکمنی آذر، موسسه شیعه شناسی
- شیعیان لبنان؛ داوود نوری، موسسه شیعه شناسی
- شیعه پژوهی و شیعه پژوهان انگلیسی زبان؛ غلام احیا حسینی، موسسه شیعه شناسی
- علل خیزش شیعیان؛ حاشیه جنوبی خلیج فارس، موسسه شیعه شناسی
- شیعیان جمهوری آذربایجان؛ ولی جباری، موسسه شیعه شناسی
- شیعیان خوجه اثناعشری در گستره جهان؛ امیر بهرام عرب احمدی، موسسه شیعه شناسی

بررسی تحلیلی متون امامت

تعداد واحد : ۴

نوع واحد : نظری و عملی

پیش نیاز : ندارد

هدف : شناخت تفصیلی آثار مکتوب کلامی شیعه و اهل سنت در موضوع امامت و بررسی آنها در سیر تطور کلام اسلامی.

سرفصل:

- الف) شناخت آثار مکتوب اهل سنت

۱. العثمانیه، عمر بن بحر کنانی معروف به جاحظ (م ۲۵۵ق)
۲. الارشاد الی قواصع الادله فی اصول الاعتقاد، امام الحرمین جوینی (م ۴۷۸ق)
۳. المغنی، قاضی عبدالجبار (م ۴۸۵ق)
۴. منهاج السنه، ابن تیمیه (م ۷۲۸ق)
۵. شرح المقاصد، سعدالدین تفتازانی (م ۷۹۳ق)
۶. شرح المواقف ایجی، قاضی جرجانی (م ۸۱۶ق)
۷. ابطال الباطل، فضل بن روزبهان خنجی (م ۹۲۷ق)
۸. الصواعق المحرقة، ابن حجر هیثمی (م ۹۷۴ق)
۹. التحفة الاثنی عشریة فی الرد علی الامامیة الاثنی عشریة، مولوی عبدالعزیز دهلوی (م ۱۲۳۹ق)
۱۰. اصول الشیعه الاثنی عشریة، ناصرالدین قفقازی (معاصر)
۱۱. موسوعة الامامه فی نصوص اهل السنه، سید محمود مرعشی، محمد اسفندیاری

- ب) آثار مکتوب کلامی شیعه:

۱. الامامه و التبصره من الحیره، علی بن حسین بن موسی بن بابویه (م ۳۲۹ق)
۲. اوائل المقالات، شیخ مفید (م ۴۱۳ق)
۳. الافصاح؛ شیخ مفید (م ۴۱۳ق)
۴. الشافی فی الامامه و ابطال حجج العامه، سید مرتضی (م ۴۳۶ق)
۵. التعجب؛ ابوالفتح کراچی (م ۴۴۹ق)
۶. تلخیص الشافی؛ شیخ طوسی (م ۴۶۰ق)
۷. رساله فی الامامه؛ خواجه نصیرالدین طوسی (م ۶۷۲ق)
۸. النجاة فی القیامة فی تحقیق امر الامامه؛ ابن میثم بحرانی (م بین ۶۷۹ و ۶۹۹ق)
۹. الالفین فی امامه امیرالمومنین (ع)؛ علامه حلی (م ۷۲۶ق)
۱۰. منهاج الکرامه؛ علامه حلی (م ۷۲۶ق)

۱۱. نهج الحق و كشف الصدق؛ علامه حلی (م ۷۲۶ق).
۱۲. الصراط المستقیم الی مستحقى التقدیم؛ بیاضی نباطی (م ۸۷۷ق)
۱۳. احقاق الحق و ازهاق الباطل؛ قاضی نوراله شوشتری (م ۱۰۱۹ق)
۱۴. عبقات الانوار، میرحامد حسین هندی (م ۱۳۰۶ق)
۱۵. دلائل الصدق لنهج الصدق؛ محمدحسن مظفر (م ۱۳۷۵ق)
۱۶. الغدير فی الكتاب و السنه و الادب؛ عبدالحسین امینی (م ۱۳۴۹ق)
۱۷. بیان الفرقان؛ شیخ مجتبی قزوینی (۱۳۸۶ق)
۱۸. امامت و رهبری؛ مرتضی مطهری (م ۱۳۵۹ق)
۱۹. امام شناسی؛ محمدحسین حسینی طهرانی (م ۱۴۰۰ق)
۲۰. نظام امامت و رهبری؛ لطف اله صافی (معاصر)
۲۱. امامت در بینش اسلامی؛ علی ربانی گلپایگانی (معاصر)

راهکارهای اجرایی :

- این درس می تواند به صورت دوتا ۲ واحد ارائه گردد.
- علاوه بر منابع معرفی شده، به منابع دیگر مثل الذریعه آقا بزرگ طهرانی و کتاب الامامه فی اهم الكتب الکلامیه، سیدعلی میلانی نیز مراجعه شود.
- استاد درس ضمن معرفی اجمالی کتابها، روش مولف در چگونگی تالیف و طرح موضوع امامت را بیان می کند و دانش پژوه از یک یا چند کتاب دیگر گزارش تفصیلی ارائه می کند.

جریان شناسی کلام شیعه

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیش نیاز : ندارد

هدف : شناخت جریانهای فکری و کلامی در تفکر شیعه بر اساس رویکردها و با محوریت اشخاص

سر فصل :

- کلیات:

تعریف جریان ها بر اساس رویکرد، معرفی شخصیت‌های اصلی و تأثیرگذار، آثار و تالیفات و دیدگاه ها و افکار، آراء و اندیشه های برخاسته و برگرفته از جریان و عوامل پیدایش و فراز و فرود جریان

الف - جریان اصلی:

- نص گرایي و اخبار گرایي (کلام نقلی)

شیخ صدوق (۳۸۱ق) قرن چهارم - مدرسه قم

سیدرضی الدین ابن طاووس (۶۶۵ق) قرن هفتم، مدرسه حله

- اخباری گری جدید، قرن دهم:

استرآبادی (۱۰۳۳ق)

- اخباری گری معتدل، قرن یازدهم و دوازدهم:

فیض کاشانی (۱۰۹۲ق)

علامه مجلسی (۱۱۱ق)

شیخ یوسف بحرانی (۱۱۷۶ق)

- جریان عقل گرایي اجتهادی و تاویلی (کلام عقلی)

عصر ائمه به ویژه صادقین و امام رضا علیهم السلام

شیخ مفید و شاگردانش - قرن پنجم - مدرسه بغداد

- جریان کلام فلسفی

نوبختی ها (قرن سوم) - آغاز مرحله ابتدایی جریان

خواجه نصیر (۶۷۲ق) اوج کمال

صدر (۱۰۵۰ق)، ملاعلی نوری (۱۲۶۴ق)، ملاهادی سبزواری (۱۲۹۸ق) - قرون ۱۰ تا ۱۲ مدرسه اصفهان

ملا عبد آزنوزی (۱۲۵۷ق) آقای علی حکیم (۱۳۰۷) - مدرسه تهران

علامه طباطبایی و شاگردانش (قرن چهارم) - مدرسه قم

ب - جریان های فرعی (متفرع بر یکی از سه جریان نامبرده)

- جریان شیخیه:

احمد احساسی و پیروانش به ویژه شیخیه کرمان

- جریان تفکیک:

مدرسه خراسان با دو گرایش اعتدال و افراط

ج - جریان های انحرافی:

- غلو

- مدعیان مهدویت (به ویژه باییت)

- معارضان سنتی با گرایش ها، اهداف متفاوت (کسروی، حکمی زاده، برقعی، سنگلجی)

-

منابع:

بخش اول:

- سیر تطور کلام شیعه؛ جبرئیلی

- المعالم الجدیدة (بخش اول): شهید محمدباقر صدر

- الحدائق الناضرة (ج اول مقدمات): شیخ یوسف بحرانی

- مقدمه جامعه السعادات؛ محمدرضا مظفر

- مدرسه حکمی تهران؛ جبرئیلی، مجموعه مقالات اندیشه نامه شعرانی، به کوشش عبدالحسین خسروپناه

- سیر تفکر کلامی معاصر؛ محمدصفر جبرئیلی

بخش ب:

- بهائیان (بخش اول)؛ محمدعلی نجفی

- الشیخیه؛ محمدحسن آل طالقانی

- مقاله شیخیه؛ جبرئیلی

- سلسه مقاله شیخیه و نقد آن، عزالدین رضانزاد، فصلنامه تخصصی انتظار

بخش ج:

- غالیان؛ نعمت اله صفری فروشانی

- بحار الانوار (ج ۲۵)؛ علامه مجلسی

- الغیبه؛ شیخ طوسی

- مقاله باب و جریان شناسی باییت؛ عزالدین رضانزاد، فصلنامه تخصصی انتظار

- برخورد ائمه با مدعیان مهدویت؛ دفتر تبلیغات اسلامی

- مکتب تفکیک؛ محمدرضا حکیمی

- جریان شناسی فکری ایران معاصر؛ عبدالحسین خسروپناه
- نقش روشنفکران در تاریخ معاصر ایران (ج ۱ و ۲)؛ موسسه قدر ولایت
- جریانها و سازمانها؛ رسول جعفریان
- المعالم الجديده (بخش اول)؛ شهيد صدر

مبانی فلسفی - کلامی امامت

تعداد واحد : ۱

نوع واحد : نظری

پیش نیاز : جریان شناسی کلام شیعه

هدف : شناخت زیرساختهای نظری فلسفی و کلامی امامت، از قبیل مبانی خداشناختی، هستی شناختی، دین شناختی

دارای نقش در مساله امامت

سر فصل :

مبانی خداشناختی:

- توحید الهی
- حکمت الهی
- لطف الهی
- عنایت الهی
- هادی بودن خدا
- دوام فیض

مبانی جهان شناختی:

- وابستگی جهان به وجود حجت
- وساطت فیض
  - نگاه فلسفی
  - نگاه عرفانی
  - نگاه کلامی
- علت غایی هستی

مبانی انسان شناختی:

- نیاز بشر به راهنمای الهی
- مدنیت انسان
- انگیزه های انسان

مبانی دین شناختی

- جامعیت و کمال دین
- صیانت دین
- تبیین معصومانه دین

منابع پیشنهادی :

- دائرة المعارف جهان اسلام - بحث امامت
- امامت پژوهی؛ جمعی از نویسندگان؛ دانشگاه علوم اسلامی رضوی
- فلسفه امامت، یتربی، سیدیحیی، تهران؛ پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، اول، ۱۳۸۳
- تلخیص الشافی؛ شیخ طوسی، انتشارات المحبین.
- جواهر الکلام؛ میلانی، ج ۱ و ۲
- جامع الاسرار؛ سید حیدر آملی، انجمن ایران شناسی فرانسه، ۱۳۶۸
- فلسفه سیاسی فارابی؛ محسن مهاجرنیا، موسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر،
- اندیشه سیاسی فارابی؛ مهاجرنیا، موسسه بوستان کتاب قم

امامت خاصه

تعداد واحد : ۱

نوع واحد : نظری

پیش نیاز : ندارد

هدف : شناخت ادله اثبات امامت خاصه و ایجاد توانمندی در دانش پژوهان جهت نقد شبهات مخالفان شیعه اثنی عشری

سرفصل :

- اثبات امامت امام علی(ع) و نقد شبهات آن
- اثبات ادعای امامت ائمه اثنی عشر و نقد شبهات آن
- اثبات امامت خاصه امام حسن(ع) تا حضرت ولی عصر(عج) و نقد شبهات آن

منابع پیشنهادی :

- الامامه و التبصرة؛ ابن بابويه قمی
- الکافی؛ کتاب الحجّه؛ کلینی
- الافصاح فی امامة امیر المومنین، شیخ مفید، مجموعه مصنفات ج ۷
- تلخیص الشافی، شیخ طوسی
- الصراط المستقیم الی مستحقی التقدیم؛ زین الدین یونس بیاضی
- شمع الیقین؛ میرزا حسن لاهیجی
- اثبات الهدی بالنصوص و المعجزات؛ (سه جلد)
- مرآة العقول؛ شرح اصول کافی؛ علامه مجلسی
- شرح اصول کافی؛ ملا صالح مازندرانی ج ۵ و ۶
- ادله و نصوص امامت امام علی، سید کاظم طباطبایی؛ دانشنامه امام علی، ج ۳
- دانشنامه کلام اسلامی، ج ۱، مدخل ۷۰-۸۳
- الائمه اثنی عشر فی کتاب منهاج الکرامه، علامه حلی و نقد کلام ابن تیمیه السید علی المیلانی
- دلایل الامامه، ابو جعفر طبری صغیر

راهکارهای اجرایی:

با توجه به پیشینه تحصیلی و پژوهشی فراگیران، این درس با تاکید بر پاسخ به شبهات ارائه گردد. تدوین مقاله در نقد یکی از شبهات برای هر یک از دانش پژوهان ضروری است.

فضایل اهل بیت (ع) نزد اهل سنت

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری و عملی

پیش نیاز : ندارد

هدف : بازشناسی و تحلیل رویکرد اهل سنت در رابطه با فضائل اهل بیت (ع) و شناخت نقاط ضعف و قوت آن.

سرفصل :

- رویکرد اهل سنت به اهل بیت (ع)

- میزان اهتمام نسبت به اهل بیت (ع)
- تحلیل رفتارشناسانه برخورد اهل سنت با اهل بیت (ع)
- حدود و چگونگی مواجهه با فضائل اهل بیت (ع) (پذیرش و رد، نشر و بیان یا کتمان)
- میزان بهره مندی از معارف اهل بیت (ع)
- بیان و نقل معارف و احادیث اهل بیت (ع)
- جایگاه اهل بیت (ع) در علوم و معارف اهل سنت (کلام، تفسیر، فقه، حدیث و ...)

- فضائل اهل بیت (ع)

الف) فضائل عام اهل بیت (ع)

- قرآن و اهل بیت (ع)
- اهل بیت (ع) در قرآن
- خصائص، مناقب و فضائل اهل بیت (ع) در روایات
- کمال خلقی
- فضائل خلقی و رفتاری
- فضائل علمی
- فضائل رتبی
- شئون و جایگاه اهل بیت (ع)
- امامت اهل بیت (ع)
- اهل بیت (ع) در قیامت
- آثار محبت اهل بیت (ع)

- فضائل محبان اهلبيت(ع)
- علامات محبت اهلبيت(ع)
- ب (فضائل خاصه
- فضائل امام على(ع)
- فضائل حضرت فاطمه زهرا(س)
- فضائل امام حسن مجتبی(ع)
- فضائل امام حسين (ع)
- فضائل امام زين العابدين(ع)
- فضائل امام باقر(ع)
- فضائل امام صادق(ع)
- فضائل امام كاظم(ع)
- فضائل امام رضا(ع)
- فضائل امام جواد(ع)
- فضائل امام هادی(ع)
- فضائل امام حسن عسكري(ع)
- فضائل امام مهدي(ع)

منابع :

- فضائل الخمسة من الصحاح الستة، سيدمرتضى فيروزآبادی
- ينابيع المودة، سليمان حنفي قندوزی
- المصنف في الاحاديث والاثار، عبدالله بن محمد بن ابی شبيه ابراهيم بن عثمان ابی بكر بن ابی شبيه الكوفي
- الجزء المفقوده من الجزء الاول من المصنف، ابی بكر عبدالله بن محمد بن ابی شبيه الكوفي العبسی
- عبقات الانوار في امامه الاثمه الاطهار؛ ميرحامد حسن اللكنهوی
- فضائل اهلبيت و مناقبهم عليهم السلام و مثالب اعدائهم و مطاعنهم؛ حيدرعلى بن محمد شروانی، تحقيق محمدحسون، چاپ منشورات اسلاميه
- اهلبيت رسول الله في دراسة حديثه، محمدعلى اسبر، بيروت، الدار الاسلاميه

- مناظره با علامه قاضی خضری، محمدصادق نجمی
- فضائل الامام علی عند الفریقین، عبدالزهره حسن علی قسام، بیروت موسسه الاعلمی للمطبوعات
- موسوعة الامامة فی نصوص اهل السنة، باهتمام السيد محمود مرعشی نجفی و...، مكتبة آیت الله مرعشی نجفی
- احقاق الحق، قاضی نوراله شوشتری
- فضائل علی بن ابیطالب و کتاب الولایه، محمد بن جبر طبری
- سرور الناظرین در معرفت اصول دین و فضائل اهل بیت طاهرین و ائمه راشدین، دیوان بیگی، عبدالوهاب بن محمد جواد
- نورالابصار فی مناقب آل بیت النبی المختار، وبهامشه کتاب اسعاف الراغبین فی سیرة المصطفی و فضائل اهل بیته الطاهرین، شبلینجی، مومن بن حسن
- فضائل امیرالمومنین علی بن ابیطالب (ع) و اهل بیت علیهم السلام، قوام الدین القمی الوشوی
- العقد النضید و الدر الفرید فی فضائل امیرالمومنین و اهل بیت النبی علیهم السلام؛ قمی، محمد بن حسن
- اخبار و احادیث و حکایات در فضائل اهل بیت رسول (ص) و مناقب اولاد بتول (س)؛ طبرسی، حسن بن علی
- الصحیح المسند من فضائل اهل بیت النبوه؛ ام شعیب الوادعیه.
- الفتح المبین فی فضائل الخلفاء الراشدین و اهل بیت الطاهرین، سیداحمد بن زینی دحلان
- القرآن و فضائل اهل بیت علیهم السلام، محمد الصالحی الاندیمشکی
- قطرة من بحار مناقب النبی و العتره علیهم السلام. احمد مستنبط
- ینابیع المعاجز، سیدهاشم بحرانی
- احياء المیت بفضائل اهل البيت، سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر
- گرینش فضائل درخشنده اهل بیت (ع) از الصواعق المحرقة، ترجمه و تحقیق عبدالله محمدی، محمدحسین رحیمیان
- الازهار الندیة فی فضائل اهل بیت خیر البریه؛ ماردینی؛ عبدالحلیم
- فضائل اهل بیت المسمی: بصائر الدرجات؛ ابوجعفر محمد بن الحسن بن الفروع «الصفار».
- فضائل اهل بیت علیهم السلام از دیدگاه اهل سنت؛ علی اصغر قربانی

- فضائل اهلبيت عليهم السلام در جوامع روايي اهل سنت؛ محمدکاظم کریمی زارجی
- فضائل اهلبيت عليهم السلام من فضائل الصحابه، تالیف ابی عبدالله احمد بن محمد بن حنبل.
- فضائل اهلبيت عليهم السلام از منابع سنت؛ امین زاده محمدرضا
- اهلبيت عليهم السلام از دیدگاه اهل سنت؛ ابوالحسن باقری؛ مرکز جهانی علوم اسلامی
- المصنف فی الاحادیث والاثار؛ عبدالله بن محمد بن ابی شیبه ابراهیم بن عثمان ابی بکر بن ابی شیبه الكوفی.

غدیر پژوهی

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیش نیاز : ندارد

هدف : تبیین حدیث و واقعه غدیر به عنوان منبع و نقطه کانون نظام امامت، حدیث شناسی غدیر و بررسی نگاه فریقین به غدیر

سر فصل :

- حدیث غدیر و اهمیت آن
- مؤلفان حدیث غدیر (طبری ۳۱۰ق؛ ابن عقده ۳۳۳ق؛ جُعابی ۳۵۵ق؛ کراچکی ۴۴۹ق؛ ذهبی ۷۴۸ق؛ جزری شافعی ۸۳۳ق و...)
- تواتر حدیث غدیر و نقد منتقدان تواتر
- سند حدیث و بررسی روای حدیث (صحابه، تابعین، علما)
- شعرای غدیر
- تبیین تاریخی حادثه غدیر و تأثیرات فرهنگی و اجتماعی آن
- شرح و تفسیر (من کنت مولا فلهذا علی مولا)
- وجوه دلالت حدیث غدیر
  - الف) آیات قرآن:
  - یا ایها الرسول بلغ ما انزل الیک
  - الیوم اکملت لکم دینکم
  - سأل سائل بعذاب واقع
  - و أنه لتنزیل رب العالمین (شعراء/۱۹۲)
  - احادیث:
  - أ لست اولی بالمومنین من انفسهم
  - من کنت اولی به من نفسه فعلی ولیه
  - أنسیتم قول رسول الله یوم غدیر خم
  - مناشدات امیر مومنان (ع)
  - استناد سوگنامه اهل بیت (ع)، صحابه و تابعین
- اعترافات علمای اهل سنت
- نقد شبهات: عدم حضور امام علی در حجة الوداع، مناقشه در جهت صدور، عدم دلالت بر امامت بلافصل و ...

منابع :

اصلی :

- الغدير؛ علامه امینی، جلد ۱
- امام شناسی؛ سید محمد حسین حسینی تهرانی، ج ۷ و ۹
- فیض القدیر فیما يتعلق بحديث الغدير (خلاصه عقبات الانوار دربارہ حدیث غدیر)، شیخ عباس قمی
- غدیر از دیدگاه اهل سنت؛ محمد رضا جباران
- غدیر به روایت اهل بیت (ع)؛ سید علی میلانی
- غدیر شناسی و پاسخ به شبهات؛ علی اصغر رضوانی

فرعی

- بصائر الدرجات؛ محمد بن حسن بن فروخ صفار
- اقسام المولى فى اللسان؛ شیخ مفید
- کتاب فضائل علی بن ابیطالب (ع) و کتاب الولایه؛ محمد بن جریر طبری
- رساله (طرق الحدیث) من کنت مولاه فعلى مولاه؛ شمس الدین محمد ذهبی
- طرق حدیث الغدير بروایة ابن عساکر
- طرق حدیث الغدير بروایة ابن ابی شیبہ؛ احمد بن حنبل، ابن ابی عاصم
- حدیث الولایه؛ احمد بن محمد بن سعید همدانی کوفی
- سر العالمین؛ امام محمد غزالی
- عقبات الانوار؛ میرحامد حسین ہندی، جلد ۱-۱۰
- نفحات الازہار فی خلاصہ عقبات الانوار، سید علی میلانی، ج ۶-۹
- الغدير و المعارضون؛ جعفر مرتضی عاملی
- عید الغدير اول ملحمة عربية؛ بولس سلامه
- سیری در الغدير؛ محمد امینی نجفی
- مجله عربی تراننا؛ موسسه آل البیت (ع)، شماره ۲۱

- امامت در حدیث غدیر ثقلین و منزلت: رضا کاردان
- غدیر در آئینه قرآن؛ بررسی تاریخی - روایی مسئله خلافت و امامت علی(ع) در قرآن و خطابه های پیامبر(ص)؛ علی الکورانی العاملی، ترجمه محمدحسین شمسایی
- مدخل الی دراسة نص الغدير، محمدمهدی الاصفی
- واژه ماندگار - نگرشی نو بر راهبرد نهایی حدیث غدیر در تعیین امام؛ محمدمهدی آصفی، ترجمه شانه چی
- حماسه غدیر؛ محمدرضا حکیمی
- روایت دریا؛ حدیث غدیر از زبان امیرالمومنین علیه السلام؛ محمد محمدیان
- الغدير فی التراث الاسلامی، سیدعبدالعزیز طباطبایی
- غدیر در آینه کتاب؛ محمدانصاری زنجانی خوئینی
- کتاب نامه غدیر؛ پژوهشکده باقرالعلوم(ع) قم
- پاسخ به حوارات العقلیه مع الطائفة الشیعة الاثنی عشریة از غامدی، علی ربانی گلپایگانی، افق حوزه

شماره ۲۱۲

- نگاهی به حدیث غدیر، سیدعلی میلانی
- غدیر آخرین جایگاه اعلام عمومی، سیدعلی میلانی
- سی دی درسهایی در آشنایی با غدیر؛ طبسی

امام شناسی

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیش نیاز : ندارد

هدف : تبیین و معرفی ولایت ائمه اطهار و قلمرو آن و شناخت مهمترین ویژگی های امام (و خلیفه بلا فصل پیامبر (ص)) مانند علم و عصمت و پاسخ به شبهات مربوط

سرفصل :

- الف) ولایت شناسی امام (ع)

- چیستی و اقسام ولایت
- ولایت تکوینی ائمه و قلمرو آن
- پاسخ به شبهات ولایت تکوینی ائمه
- ولایت تشریحی ائمه و قلمرو آن
- پاسخ به شبهات ولایت تشریحی
- ولایت سیاسی و قلمرو آن
- پاسخ به شبهات ولایت سیاسی

- ب) علم امام (ع)

- مرجعیت علمی ائمه (ع)
- علم لدنی و علم غیب
- شبهات علم امام و پاسخ آن

- ج) عصمت امام (ع)

- رهیافت های مختلف در حقیقت عصمت
- امکان عصمت و حکمت و ضرورت آن
- اقسام و مراتب عصمت و قلمرو آن
- شبهات در موضوع عصمت امام و پاسخ آن

منابع پیشنهادی :

- رساله الولایه؛ علامه طباطبایی

- امامت و مهدویت؛ لطف اله صافی
- الالهیات فی الكتاب و السنه و العقل؛ جعفر سبحانی
- پژوهشی در عصمت معصومان؛ شریفی و یوسفیان
- فلسفه امامت؛ عبدالحسین خسروپناه
- عصمت؛ حمیدرضا شاکرین
- امامت در بینش اسلامی؛ علی ربانی گلپایگانی
- شهید جاوید؛ نعمت اله صالحی نجف آبادی
- ولاءها و ولایتها؛ استاد مطهری
- ولایت فقیه؛ امام خمینی
- المغنی فی التوحید والعدل؛ قاضی عبدالجبار معتزلی
- الشافی؛ سیدمرتضی
- شیعه (مکاتبات با هانری کرین)؛ علامه طباطبایی

راهکارهای اجرایی:

- تدوین مقاله از سوی دانش پژوه
- تاکید بر پاسخ به شبهات به ویژه در مورد علم معجزه و عصمت امام(ع)

شبهه شناسی تشیع

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیش نیاز : امام شناسی

هدف : شناخت شبهات مطرح شده از سوی مخالفان و معاندان به مبانی فکری عقیدتی و آرای فقهی ومباحث تاریخی و شخصیت های شیعی امامی و نیز پاسخ تفصیلی به آنها

سر فصل :

- الف) عقاید(غیر از مباحث امامت):

- تحریف قرآن

- شرک عبادی

- توسل

- تبرک

- زیارت

- شفاعت(استشفاع)

- بناء بر قبور

- گریه بر اموات

- تعظیم و بزرگداشت و فیات و موالید پیامبر و ائمه و بزرگان

- سوگند خوردن به غیر خدا و نذر برای غیر خدا

- تقیه

- رجعت

- لعن صحابه و همسران پیامبر(ص)

- بداهت

- نزول وحی و تهمت خان «الامین»

- ب) فقه

- ادای نماز در سه وقت

- فصول اذان و اقامه(شهادت ثالثه)

- مهر گذاشتن در نماز

- متعه و ازدواج موقت
- کیفیت وضو
- ج (حدیث و رجال
- نقد بر کافی شیخ کلینی
- هشام بن حکم و مساله تجسیم
- مؤمن الطاق
- جابر بن یزید جعفی و مساله رجعت
- خواجه نصیر و انقراض خلافت عباسی
- امام خمینی و وحدت مذاهب اسلامی
- (د) تاریخی
- ازدواج ام کلثوم با عمر خلیفه دوم
- احراق بیت الزهرا
- نام گذاری فرزندان امام علی به اسامی خلفا
- اقتدای امام علی و حسنین به خلفا و مروان حکم
- حضور حسنین در جنگ ایران و ارمنستان در عصر عمر و عثمان
- ایمان ابوطالب
- اولین مرد ایمان آورنده به پیامبر(ص)
- خاستگاه تشیع

- ایران
- عبدالله بن سبا

منابع :

الف) شبهه شناسی :

- فهرستواره ایرادات و شبهات علیه شیعه در هند و پاکستان؛ دکتر سیدکمال حاج سیدجوادی، مرکز بازشناسی اسلام و ایران
- شیعیگری ؛ سیداحمد کسروی
- اسرار هزارساله؛ علی اکبر حکمی زاده

- کسر الصنم؛ ابوالفضل برقعی
- تحفه اثنی عشری؛ شاه اسماعیل عبدالعزیز دهلوی
- لله ثم للتاریخ؛ السید حسین الموسوی (اسم مستعار)
- اهل بیت از خود دفاع میکند؛ سیدحسین موسوی
- الشیعه و التصحیح؛ موسی الموسوی
- الشیعه و السنه، عبدالله القفاری (ج۳)
- الامامه و النص؛ فیصل نور

ب) پاسخها:

- کشف الاسرار؛ امام خمینی
- شیعه پاسخ میدهد؛ سیدرضا حسینی نسب، زیر نظر آیت اله سبحانی
- دفاع از شیعه و پاسخ به شبهات؛ علی اصغر رضوانی، انتشارات مسجد مقدس جمکران
- شیعه شناسی و پاسخ به شبهات (ج۲)؛ علی اصغر رضوانی، نشر مشعر
- اهل بیت پاسخ می دهند؛ نقد اهل بیت از خود دفاع می کند، علی اکبر صاحبی فرد، حبیب یوسفی، قم، موسسه تحقیقاتی حضرت ولیعصر (عج)
- لله و للحقیقه (رد علی کتاب لله ثم للتاریخ)؛ علی آل محسن، نشر مشعر
- مع الدكتور موسی الموسوی فی کتابه الشیعه و التصحیح؛ الدكتور علاء الدین السید امیر محمد القزوینی، قم، دایره المعارف الفقه الاسلامی
- وهابیت؛ مبانی فکری و کارنامه عملی؛ آیت اله جعفر سبحانی، قم، موسسه امام صادق (ع)
- رویکرد عقلانی بر باورهای وهابیت؛ شیخ نجم الدین طیبسی، قم، بخش فرهنگی دفتر آیت اله فاضل
- سلفی گری (وهابیت) و پاسخ به شبهات؛ علی اصغر رضوانی، قم، مسجد جمکران
- الاعتصام با الكتاب والسنة، آیت الله جعفر سبحانی

بررسی تحلیلی متون مهدویت

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری و عملی

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت مهدوی موعود در اسلام و شیعه اثنا عشری و بررسی تحقیقی آثار مکتوب کهن و جدید شیعه و اهل سنت در موضوع مهدویت و پاسخ به شبهات

سرفصل:

الف) کلیات (شامل موعود گرایی و مهدویت در اسلام، نسب حضرت مهدی (عج)، ولادت و غیبت آن حضرت، ظهور و تشکیل حکومت جهانی)

ب) معرفی آثار مکتوب شیعه در خصوص حضرت مهدی (عج)

- اثبات الرجعه؛ فضل بن جبرئیل بن شاذان (م ۲۶۰ق)
  - اثبات الوصیه؛ علی بن حسین مسعودی (م ۳۴۶ق)
  - الغیبه؛ محمد بن ابراهیم نعمانی (م ۳۶۰ق)
  - کمال الدین و تمام النعمه؛ محمد بن علی بن بابویه قمی (م ۳۸۱ق)
  - دلائل الامامه؛ محمد بن جریر طبری (قرن چهارم)
  - الفصول العشره؛ شیخ مفید (م ۴۱۳ق)
  - الغیبه؛ سید مرتضی (م ۴۳۶ق)
  - الغیبه؛ محمد بن حسن طوسی (م ۴۶۰ق)
  - الملاحم و الفتن فی ظهور الغایب و المنتظر؛ علی بن موسی بن طاووس (م ۶۶۴ق)
  - منتخب الانوار المزیئه؛ سید علی بن عبدالکریم نیلی نجفی (قرن نهم)
  - اثبات الهداة؛ محمد بن حسن الحر العاملی (م ۱۱۰۴ق)
  - بحار الانوار (ج ۵۱، ۵۲، ۵۳) محمد باقر مجلسی (م ۱۱۱۰ق)
  - کشف الاستار عن وجه الغایب عن الابصار؛ میرزا حسین نوری (م ۱۳۲۰ق)
- ج) معرفی و بررسی آثار مکتوب اهل سنت
- اخبار المهدی؛ محدث عباد بن یعقوب رواجنی (م ۲۵۰ق)
  - صفة المهدی؛ ابونعیم اصفهانی (م ۴۳۰ق)
  - اخبار المهدی؛ ابوالعلاء همدانی (م ۵۶۹ق)
  - القول المختصر فی علامات المهدی المنتظر؛ ابن حجر مکی عسقلانی (م ۸۵۲ق)
  - البرهان فی علامه المهدی آخر الزمان؛ جلال الدین سیوطی (م ۹۱۱ق)
  - عقد الدر فی اخبار المنتظر؛ جمال الدین یوسف دمشقی (قرن هفتم)
  - دانشمندان عامه و مهدی موعود؛ علامه دوانی

- بصائر الدرجات فی مناقب آل محمد؛ محمد بن حسن فروخ الصفار القمی (م ۲۹۰)
- الارشاد؛ محمد بن محمد بن نعمان مفید
- کفایه الاثر فی النص علی الائمه الاثنی عشر؛ الخزاز القمی (قرن چهارم)
- اعلام الوری باعلام الهدی؛ ابوعلی فضل بن حسن طبرسی (م ۵۴۸ق)
- مطالب السوول فی مناقب آل الرسول؛ کمال الدین ابن طلحه شافعی (م ۵۶۲ق)
- مناقب آل ابی طالب؛ ابن شهر آشوب (م ۵۸۸ق)
- تذکره الخواص؛ سبط ابن جوزی حنفی (م ۶۵۴ق)
- کشف الغمه فی معرفه الائمه؛ علی بن عیسی بن ابی الفتح الاربلی (م ۶۹۲ق)
- الفصول المهمه فی معرفه احوال الائمه علیهم السلام؛ ابن صباغ مالکی (م ۸۵۵ق)
- الائمه الاثنا عشر (الشذرات الذهبیه)؛ محمد طولون حنفی (م ۹۵۳ق)
- الاتحاف بحب الاشراف؛ عبدالله بن عامر شبراوی شافعی (م ۱۱۷۲ق)
- نورالابصار فی مناقب آل بیت النبی المختار؛ سیدمومن شبلنجی (م ۱۲۹۰ق)
- ینابیع الموده؛ سلیمان بن ابراهیم قندوزی حنفی (م ۱۲۹۴ق)

(ها) آثار مکتوب معاصران درباره حضرت مهدی (ع)

- اعیان الشیعه؛ سیدمحسن الامین العاملی (م ۱۳۷۰ق)
- البرهان علی وجود صاحب الزمان؛ سیدمحسن امین (م ۱۳۷۰ق)
- مکیال المکارم؛ سیدمحمدتقی موسوی اصفهانی
- موسوعه الامام المهدي (ع)؛ سیدمحمدصادق الصدر
- منتخب الاثر؛ لطف اله صافی گلپایگانی
- المهدي المنتظر الامام الذي يملأ الارض قسطا و عدلا؛ المجمع البحوث الاسلامی
- وابستگی جهان به امام زمان (ع)؛ لطف اله صافی گلپایگانی
- نوید امن و امان؛ لطف اله صافی گلپایگانی
- معجم احادیث الامام المهدي (ع)؛ زیر نظر علی کورانی
- مهدی کیست؟؛ ابوطالب تجلیل تبریزی
- فقه علائم الظهور؛ محمدالسند
- خط امان، پژوهشی در موعود ادیان؛ محمد امامی کاشانی
- حقیقه الاعتقاد بالامام المهدي المنتظر؛ احمد حسین یعقوب
- تا ظهور؛ نجم الدین طبسی
- نگرشی تاریخی بر حیات امام زمان (عج)؛ غلامحسین محرمی
- در انتظار ققنوس؛ مهدی علیزاده
- یوم الخلاص؛ کامل سلیمان، ترجمه علی اکبر مهدی پور
- بررسی تطبیقی مهدویت در روایات شیعه و سنت؛ مهدی اکبرنژاد

- بررسی تطبیقی تفسیر آیات مهدویت و شخصیت شناسی امام مهدی (ع) در دیدگاه فریقین، فتح اله نجارزادگان
- فصلنامه انتظار
- فصلنامه مشرق موعود
- کتابشناسی مهدویت؛ موسسه پارسا

راهکارهای اجرایی :

- بامحوریت پاسخ به شبهه، منابع معرفی گردد.
- آگاهی تفصیلی دانش پژوهان نسبت به منابع جهت بهره گیری در تحقیقات و پژوهش های مهدوی، ضرورت دارد.
- حداقل یک یا چند کتاب به صورت تفصیلی از سوی فراگیران در کلاس ارائه شود.

کلام تطبیقی (۱)

تعداد واحد : ۴

نوع واحد : نظری

پیش نیاز : ندارد

هدف : کسب تسلط لازم برای مراجعه به متون کلامی فرقه های مهم اسلامی و شناخت بیشتر آراء کلامی شیعه و تفاوت های آن با دیگر مذاهب کلامی.

سرفصل :

- کلیاتی در موضوع کلام تطبیقی، معرفی مهمترین فرق کلامی مانند: شیعه، معتزله، اشاعره، ماتریدیه.
- مباحث توحید(ذات، صفات، افعال و اسماء الهی)
- جبر و اختیار
- معاد(نفس، حبط و تکفیر)
- اسماء و احکام

منابع پیشنهادی :

اصلی : کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد، علامه حلی (شیعه)

شرح مواقف، جرجانی (اشاعره)

شرح عقاید نسفی، تفتازانی (ماتریدیه)

المغنی، قاضی عبدالجبار (معتزله)

فرعی : مهمترین کتب کلامی فرق اسلامی مثل:

التوحید، شیخ صدوق - قواعد المرام، بحرانی - قواعد العقائد، طوسی (شیعه)

شرح تجرید، قوشجی - شرح مقاصد، تفتازانی - المحصل، فخر رازی (اشاعره)

التوحید، ابو منصور ماتریدی - التمهید لقواعد التوحید، نسفی - اشارات المرام عن عبارات الامام،

بیاضی (ماتریدیه)

شرح الاصول الخمسه، قاضی عبدالجبار - المسایره فی علم الکلام، ابن الهام - المعتزله، زهدی حسین

(معتزله)

راهکارهای اجرایی :

تحقیق و نگارش مقاله‌ی علمی توسط دانش پژوهان بر اساس آراء فرق کلامی و ارائه آن به صورت سمینار.

فصل سوم

سرفصل دروس

